

Szakozási kérdések

A KÖZÖS ALOSZTÁSOK JELÖLÉSE ÉS SORRENDJÜK RÖGZÍTÉSE

DEWEY eredeti tizedes osztályozása avval és akkor alakult át európai változáttá, majd világrendszerre, egyetes tizedes osztályozássá, ahogyan és amikor a tagoláshál ismétlődő elemeket a fő táblázattól külön részben fejlesztették szakozási tényezővé. A tényezők némelyike önálló táblázattal, mások a fő táblázatból képzett segéd táblázatokkal rendelkeznek, megint mások diakritikus jelekkel alakíthatók ki, és közös alosztások néven foglalhatók össze. Az ETO századeleji első hivatalos publikációja óta a közös alosztások mennyisége, egymáshoz való viszonya, jelző módja változott, fejlődött, s még több volt a szóban és írásban jelentkező reform javaslat, amelyek közül legérdekesebbek és legértékesebbek azok a megnyilatkozások, amelyek a közös alosztások egységes szemléletéből kiindulva értékrendjük megállapításait összekötik a különféle jelölési módok azonos szerkezetre törekvő redukálásával.

Már az új rendszer első korszakában jelent meg MÁDAY István magyar származású szerző "Verbesserte Dezimaleinteilung" című tanulmánya^{1/}, amely a 0 jelzetű táblázati részt az általános munkák és a közös alosztások részére kívánja fenntartani úgy, hogy a nulla a jelzetten belül mindig közös alosztást fejezzon ki; vagyis a közös alosztások különböző jelölési módja helyébe egységes tizedes értékrendű felosztás lépett volna a nulla után valamennyi közös alosztás helyének biztosításával, ha a javasolt reformot megvalósították volna.

A közös alosztások számában, szerkezetében és értékrendjében a következő évtizedek is hoztak némi fejlődést, de éppen az egységes, mechanikus s azért könnyen megjegyezhető jelölésmódban nem történt előrehaladás. Pedig olyan vezető egyéniség, mint Donker DUYVIS is osztorozta a sokféle jelölés következtében bonyolult alosztási rendszert és több irányú reformgondolásai kezdetben MÁDAY-éval voltak némi rokoni kapcsolatban.

^{1/} Zentralblatt für Bibliothekswesen, 1913. 161-180.p.

Sem Donker DUYVIS, sem mások megbeszéléseken és értékezeteken elhangzott felszólalásai és publikációkban megjelent kívánságai sokáig nem vitték előbbre a kérdést, mert nem feleltek meg minden ETO-reform alapkövetelményének: a meglévő szakkatalógusok megrázkódtatása nélkül hozni egyszerűbb, közérthető, de azért logikus fejlesztést.

1952-ben ébredt fel újra a remény, hogy dűlőre viszik kérdésünket. Ebben az esztendőben hívták életre a FID/CN munkabizottságot az osztályozásnál alkalmazható jelölések, az összetett szakjelzetek elvi problémáinak tanulmányozására. Ennek a bizottságnak lett elnöke az osztrák Eugen WÜSTER, aki az előző évi FID konferencia számára készített jelentést az ETO-jelzetek megalkotásánál és lerakásánál következő sorrendről. Ugyanő jelentetett meg az 1952-es esztendőben jeles tanulmányt^{2/} a bennünket itt közelről érdeklő ETO jelölésekről. Anélkül, hogy részletekbe bocsátkoznánk, jó tudnunk, hogy WÜSTER nem kívánja megváltoztatni a közös alosztások állományát és logikai rendjét, csak az egyöntetűség és közérthetőség szószólója, amikor valamennyi alosztást betűjelzéssel - az ABC kisbetűinek mindenki által ismert egymásutánja szerint - sorakoztatná.

Szakozóink közül azok, akik az osztályozás gyakorlati feladatain túl az elmélet, a kialakulás mozzanatait is figyelik, az említett FID/CN széleskörű és alapos hozzáállását örömmel vehették észre. Annál meglepőbb volt, hogy a CCC a CN bizottságot 1961-ben feloszlattá.

De az elodázott problémák tovább kiáltanak megoldásért. A mult esztendőben CSAPODI Csaba "Deutlichere Signierung der DK-Zeichen" címen arról írt cikket^{3/}, hogy a közös alosztások nehezen érzékelhető sorrendje miatt a besorolás a szakkatalógusba és benne a tájékoztató hosszadalmas és bizonytalan. Különféle változtatási módok lehetségesek. Nem ragaszkodik az általa bemutatottakhoz. Lényeges, hogy a jelzetelés formáinak tökéletesítésére szorítkozzunk, mert csak így állhatnak meg egy szakkatalógusban a régi és új ETO jelzetek.

A DK-Mitteilungen szerkesztősége - reflektálva WÜSTER fentemlített 1952-es tanulmányára is - CSAPODI cikkéhez hozzáfűzi, hogy mindkét dolgozat komplikált javaslatai mellőzhetők: a szakkatalógusnál jól olvashatóan kifüggesztett jelzetsorrend egyszerűbb megoldás, s maradhat minden a régiben.

Szerintünk ennél sokkal többről van szó. A szakozói munka /osztályozás, jelzetelés, szaccédulák rendezése, besorolása, szaktájékoztatás, keresés bibliográfiákban és katalógusokban/ a százezres vagy milliós tételekkel dolgozó gyűjteményekben - könyvtárakban és dokumentációkban - nem egyetlen ponton folyik, ahol hirdetményi eligazítással el lehet intézni a sokrétű és változó aspektussal jelentkező nehézségeket. A komplikációt nem szerzőink javaslataiban kell keresni, hanem magában a rendszerben. Az alosztások ma hatályos sorrend-

^{2/} Revue de la Documentation, 1952. 39-50.p.

^{3/} DK-Mitteilungen, 1964. 18-19.p.

jére lehet és ajánlatos is külön jegyzékben a kutató figyelmét felhívni. Ezzel azonban csak egy ponton ádunk mankót a bonyolult alosztási jelölésekhez és elrendezésükhöz. Továbbra is fennáll a kíváncsóság, hogy valamennyi közös alosztás egységes és közérthető jelzetezési rendszerben sorakozzék, lerögzítve az egyes alosztás-fajták helyét és viszonyát egymáshoz.

Újabb cikkben "Zur Frage der Alphabetisierung" címmel WÜSTER^{4/} leszögezi, hogy alapos vita és tárgyalás után a reformok útjára lehet és kell lépni. Az ő kísérletei a betűrenden alapuló alosztási csoportosításon nyugszanak. Nemcsak egyszerűbb és következetesebb elrendezés érhető el, hanem bizonyos tisztázatlan összefüggések is felderíthetők, ellentmondások is megszüntethetők. Tanuskodnak mellette a cikkben idézett szakértők, akik lándzsát törnek a kipróbált ujszerűségek mellett.

Mi is szakozói tanfolyamokon törekedtünk a közös alosztások szabatosabb körülhatárolására, a gyakorlati osztályozási munkában szögletes és félszögletes zárójelekkel világosabb tagolásra. De magában az ETO legfőbb irányításában határozatlanságot tapasztalunk. Így pl. az utóbbi időben az összevonás, a szintézis aposztrófós alosztása besorolási és lerakási helyének ingadozó megállapításánál vagy a legújabb, a szemléletmódot kifejező -: jelű közös alosztás bevezetésénél. Folyóiratunk ezévi 4. számában az 1964 második felében a P-jegyzékű fejlesztések között erről az új alosztásról is tájékoztattuk olvasóinkat, de sorrendi helyéről hivatalos kijelölés hiányában nem írtunk. Csatlakozunk így kutatóink és szakozóink érdekében ahhoz a véleményhez, hogy javulást kell elérni a közös alosztások egésze egységes mechanizmusának megalkotásával, amelyben minden tag - meglévők és jövőben létrejövők - automatikusan találják meg helyüket.

SSSS

^{4/} DK-Mitteilungen, 1965. 1-3.p.